การพัฒนาการดูแลผู้ป่วย เมลิออยโดสิส (Melioidosis) ในหอผู้ป่วยใน โรงพยาบาลพนมไพร

นำเสนอโดย

กัลญา สุทธิธรรม

พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ

ตึกผู้ป่วยใน โรงพยาบาลพนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด

ความสำคัญและความเป็นมา

- โรคเมลิออยโดสิสเป็นโรคติดเชื้อแบคทีเรีย Burkholderia pseudomallei เป็นเชื้อที่อยู่ในดิน พบมากในประเทศไทย โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศ เป็นโรคที่มีอัตราการเสียชีวิตสูงร้อยละ 48 (นิมิต เลิศพัฒนสุวรรณ, 2542)
- ผู้ป่วยที่ติดเชื้อจะพบอัตราการเสียชีวิตได้สูงถึง ร้อยละ 74 พบในผู้ชายมากกว่าผู้หญิง ช่วงอายุ 40-60 ปี ส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา และพบมากในฤดูฝน (Suputtamongkol et al., 1994)

ความสำคัญและความเป็นมา

- อาการแสดงส่วนใหญ่ร้อยละ 50-65 พบการติดเชื้อในกระแสเลือด (Septicemia Melioidosis)
- รักษาได้ด้วยยาปฏิชีวนะคือ ceftazidime ฉีดนาน 14 วัน หลังจากนั้นบางรายอาจได้ยาชนิดรับประทาน และติดตามตรวจหาเชื้อต่อ เพราะผู้ป่วยอาจเกิดภาวะกลับเป็นซ้ำ (relapse) ได้
- ทำให้รัฐบาลต้องเสียค่าใช้จ่ายในการรักษาปีละไม่ต่ำกว่า 150 ล้านบาท และยังต้องสูญเสียโอกาสทางเศรษฐกิจ และคุณภาพชีวิตของประชาชนอีกด้วย (ศูนย์วิจัยเมลิออยโดสิส คณะแพทย์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2549)

ปัญหาและสาเหตุ

- โรงพยาบาลพนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด พบมีผู้ป่วย refer ไปรับการรักษาที่โรงพยาบาลประจำจังหวัดเนื่องจากไม่มียา Ceftazidime
- องค์กรแพทย์ร่วมกับฝ่ายเภสัชกรรมจึงได้จัดซื้อยา Ceftazidime เพื่อใช้รักษาผู้ป่วย ทำให้มีอัตราการครองเตียงนานขึ้น
- ผู้ป่วยส่วนใหญ่เมื่อรักษาจนอาการดีขึ้น แต่ยังรับยาไม่ครบตามกำหนด ต้องการกลับไปรักษาต่อที่สถานีอนามัยใกล้บ้าน เพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายของผู้ป่วยและญาติ และเพื่อลดอัตราการครองเตียงของโรงพยาบาล

วิธีหาสาเหตุ

- จากการดูแล และพูดคุยกับผู้ป่วยและญาติ
- การประชุมปรึกษาในทีม
- การศึกษาเวชระเบียน เกี่ยวกับ อัตราการเกิดโรค อัตราการครองเตียง ค่าใช้จ่าย ในปีที่ผ่านๆมา

แนวทางแก้ปัญหา

- ตึกผู้ป่วยในจึงได้จัดทำแนวทางการพัฒนาการดูแลผู้ป่วยโรคเมลิออยโดสิสขึ้น เพื่อให้เกิดความพึงพอใจแก่ผู้ป่วยและญาติ เพื่อลดระยะวันนอนโรงพยาบาล และให้ผู้ป่วยได้รับการดูแลรักษาอย่างถูกต้องครบถ้วนต่อไป

วิธีคิดหาแนวทางแก้ไขปัญหา

- การพูดคุย ปรึกษาหารือ ถึงปัญหาที่พบในแต่ละครั้งในแต่ละวัน
- นำปัญหาที่ได้มาปรับปรุงแก้ไข
- การค้นคว้าหาความรู้ การศึกษาคู่มือการดูแลผู้ป่วยวัณโรค

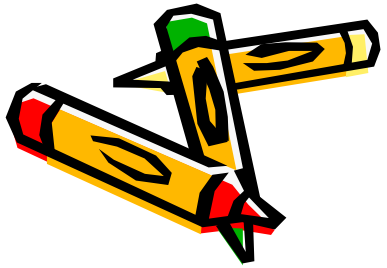

- **วัตถุประสงค์** เพื่อศึกษาผลของแนวทางการพัฒนาการดูแลผู้ป่วยโรคเมลิออยโดสิส

- **คำถามการวิจัย** ผลของการพัฒนาการดูแลผู้ป่วยโรคเมลิออยโดสิสเป็นอย่างไร

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการศึกษาเชิงพรรณนา (descriptive study) จากเวชระเบียนผู้ป่วยโรคเมลิออยโดสิส เพื่อศึกษาผลของการพัฒนาการดูแลผู้ป่วยโรคเมลิออยโดสิส ที่เข้ารับการรักษาในตึกผู้ป่วยใน โรงพยาบาลพนมไพร และมีผลการตรวจหาเชื้อ Burkholderia pseudomallei ให้ผลบวก ตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน ถึง 31 ธันวาคม 2553 จำนวน 27 ราย

นิยามศัพท์

- ผู้ป่วยโรคเมลิออยโดสิส → ผู้ป่วยที่ติดเชื้อแบคทีเรีย Burkholderia pseudomallei (Psudomonas psudomalle) ที่มีผลการตรวจหาเชื้อ Burkholderia pseudomallei ให้ผลบวก และเข้ารับการรักษาในตึกผู้ป่วยใน โรงพยาบาลพนมไพร
- การพัฒนาการดูแล → การจัดทำแผ่นพับบันทึกการดูแลผู้ป่วยโรคเมลิออยโดสิส ซึ่งประกอบไปด้วย ความรู้เรื่องโรค และข้อมูลการฉีดยาแต่ละครั้ง การจัดทำเอกสารวิธีการเตรียมยาสำหรับเจ้าหน้าที่สถานีอนามัย และการติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยเพื่อแจ้งข้อมูลการดูแลและแผนการรักษาต่อเนื่องก่อนจำหน่ายผู้ป่วยกลับบ้าน

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขอบเขตการศึกษาที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- โรคเมลิออยโดสิส
- การพัฒนาการดูแล

กรอบแนวคิดในการศึกษา

- กระบวนการดูแลผู้ป่วย

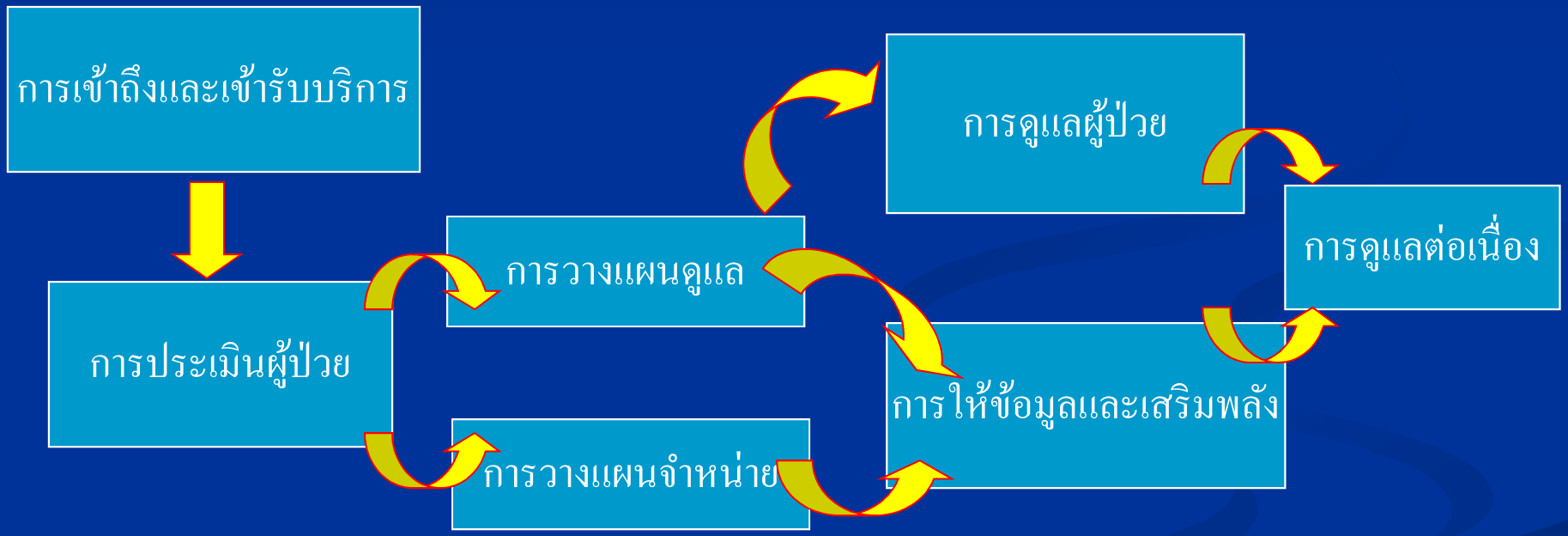

วิธีการดำเนินการวิจัย

- การศึกษาเชิงพรรณนา (descriptive study) ศึกษาผลของการพัฒนาการดูแลผู้ป่วยโรคเมลิออยโดสิส ที่เข้ารับการรักษาในตึกผู้ป่วยใน โรงพยาบาลพนมไพร แต่วันที่ 1 กันยายน ถึง 31 ธันวาคม 2553
- คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง จากผู้ป่วยที่ได้รับการวินิจฉัยว่ามีการติดเชื้อ Melioidosis ที่เข้ารับการรักษาในตึกผู้ป่วยในโรงพยาบาลพนมไพร

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- โปรแกรมให้บริการของโรงพยาบาล (HosXP)
- โทรศัพท์ เพื่อใช้ติดต่อสอบถามข้อมูลจากเจ้าหน้าที่สถานีอนามัย
- แผ่นพับบันทึกการดูแลผู้ป่วยเมลิออยโดสิส ประกอบด้วยความรู้เรื่องโรคและข้อมูลของการฉีดยาในแต่ละครั้ง

บันทึกการดูแลผู้ป่วย โรคเมลิออยโดสิส

(สำหรับผู้ป่วย)

โรงพยาบาล พนมไพร

HN.....

ชื่อ-สกุล.....อายุ.....ปี

บ้านเลขที่.....หมู่ที่

.....

ต.....อ.....จ.....

เริ่มรักษาวันที่.....

สถานที่รับดูแลต่อ.....

.....

แพทย์ผู้ให้การรักษา.....

.....

เมื่อมีปัญหาปรึกษาเบอร์.....

โปรดอย่าทำหาย

ต้องนำบันทึกนี้มาทุกครั้งที่มาฉีดยา

โรคเมลิออยโดสิส

โรคเมลิออยโดสิสเป็นโรคติดเชื้อแบคทีเรียซึ่งไม่มีอาการจำเพาะ หรืออาจไม่มีอาการทางคลินิก จนถึงมีเนื้อตาย แผล ฝี หนองที่ปอด ตับ หรือม้าม และหรือมีการติดเชื้อทางกระแสโลหิตอย่างรวดเร็ว

สาเหตุ

เกิดจากเชื้อแบคทีเรีย *Burkholderia pseudomallei(Psudomonas psudomalle)*

วิธีการติดต่อ

โดยทั่วไปสามารถติดต่อจากการสัมผัสกับดิน หรือน้ำผ่านทางแผลที่ผิวหนัง หรือหายใจเอาฝุ่นจากดินที่มีเชื้อ หรือดื่มน้ำที่มีเชื้อเจือปน เชื้อเมลิออยโดสิสสามารถอยู่ได้ในซากสัตว์ ที่อยู่ในดินและน้ำ

ระยะฟักตัว

ระยะฟักตัวอาจสั้นเพียง 2 วัน หรือเป็นปีขึ้นอยู่กับระยะการติดเชื้อและการแสดงอาการของโรค

อาการและอาการแสดง แบ่งเป็น 3 แบบใหญ่ คือ

· **อาการไข้นานไม่ทราบสาเหตุ** ผู้ป่วยบางรายมีไข้เป็นเวลานาน โดยไม่ทราบสาเหตุ น้ำหนักลด ต่อมาจึงเกิดอาการรุนแรงขึ้น

· **อาการของการติดเชื้อเฉพาะที่** ส่วนใหญ่พบการติดเชื้อที่ปอด มีอาการเหมือนปอดอักเสบคือ มีไข้ ไอมีเสมหะเล็กน้อย ผู้ป่วยบางรายมีอาการของฝีในตับ ฝีในกระดูก หรือเป็นเพียงฝีที่ผิวหนังเท่านั้น ถ้าผู้ป่วยไม่ได้รับการวินิจฉัยละรักษาให้ถูกต้องอาจเกิดอาการรุนแรงขึ้น

· **การติดเชื้อในกระแสโลหิต** (septicemic melioidosis) เชื้อจะกระจายเข้าสู่กระแสเลือดไปทั่วร่างกาย ผู้ป่วยจะมีอาการรุนแรงและตายอย่างรวดเร็ว อัตราป่วยสูงมาก

โดยสรุปลักษณะทางคลินิกของโรคนี้สามารถเลียนแบบโรคอื่นๆ ได้เกือบทุกโรคขึ้นอยู่กับตำแหน่งของอวัยวะที่เกิดโรค

การรักษา การใช้ยาต้านจุลชีพที่เหมาะสมเป็นสิ่งที่จำเป็น ปัจจุบันมีแนวทางการรักษาแบบยาชนิดเดียว โดยใช้ ceftazidime นาน 14 วัน จากนั้นผู้ป่วยควรได้ยาชนิดรับประทานต่อไปในรายที่มีฝีจะต้องมีการผ่าตัดเอาฝีออก ซึ่งจะให้ผลดีกว่าการใช้เข็มเจาะหรือดูดเอาแต่หนองออก การทำผ่าตัดควรทำเมื่อตรวจไม่พบเชื้อในกระแสโลหิตแล้ว

บันทึกการฉีดยา

(สำหรับเจ้าหน้าที่)

ชนิดยา

.....

.....

ลำดับที่	วัน เดือน ปี	เวลา/ผู้ฉีด		
		06.00	14.00	**22.00**
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				
11				
12				
13				
14				

เรื่อง การฉีดยา Fortum

เรียน .....

เนื่องจากผู้ป่วยชื่อ.....

เข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลพนมไพร ป่วยเป็นโรค Melioidosis ได้รับยา Fortum ขนาด.....กรัม iV drip ทุก ..... ชั่วโมง / วันละ.....ครั้ง ขณะนี้ได้รับยาไปแล้ว ..... วัน ยังคงเหลืออีก ..... วัน ครบ วันที่ ..... เวลา .....น. จึงขอความอนุเคราะห์จากเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยให้การดูแล และบริหารจัดการยาแก่ผู้ป่วยให้ครบ 14 วัน ซึ่งมีวิธีการผสมยาดังนี้

วิธีผสมFortum

Fortum 1 ขวดมีปริมาณยา 1 กรัม ให้ผสม sterile water 5-10 ml/ขวด นำยาที่ผสมแล้ว ไปบวกใน 0.9%NSS 100 ml iv drip ในเวลา 30 นาที หลังจากให้ยาหมดใช้ Syring draw 0.9% NSS 2.5-3 cc ฉีด ใน injection plug ทุกครั้งหลังให้ยา

จึงเรียนมาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

ตึกผู้ป่วยใน โรงพยาบาลพนมไพร

หมายเหตุ สอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ 043-59322 ต่อ 202, 081-9745938

การดูแลรักษา โรคเมลิออยโดสิส

ตึกผู้ป่วยใน โรงพยาบาลพนมไพร

โทร. 043-591322 ต่อ 202

ขั้นตอนและวิธีการรวบรวมข้อมูล

- ประชุมปรึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาการดูแลผู้ป่วยโรคเมลิออยโดสิส
- ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ และวิธีการพัฒนาการดูแลผู้ป่วย
- จัดทำเอกสาร ได้แก่ แผ่นพับบันทึกการดูแลผู้ป่วยเมลิออยโดสิส เอกสารวิธีการจัดเตรียมยาให้ผู้ป่วยสำหรับเจ้าหน้าที่สถานีอนามัย
- ดำเนินการตามแนวทางการวางแผนการดูแลผู้ป่วย 6 ขั้นตอน
- เก็บรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

- วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติบรรยายร้อยละ

ผลการศึกษา

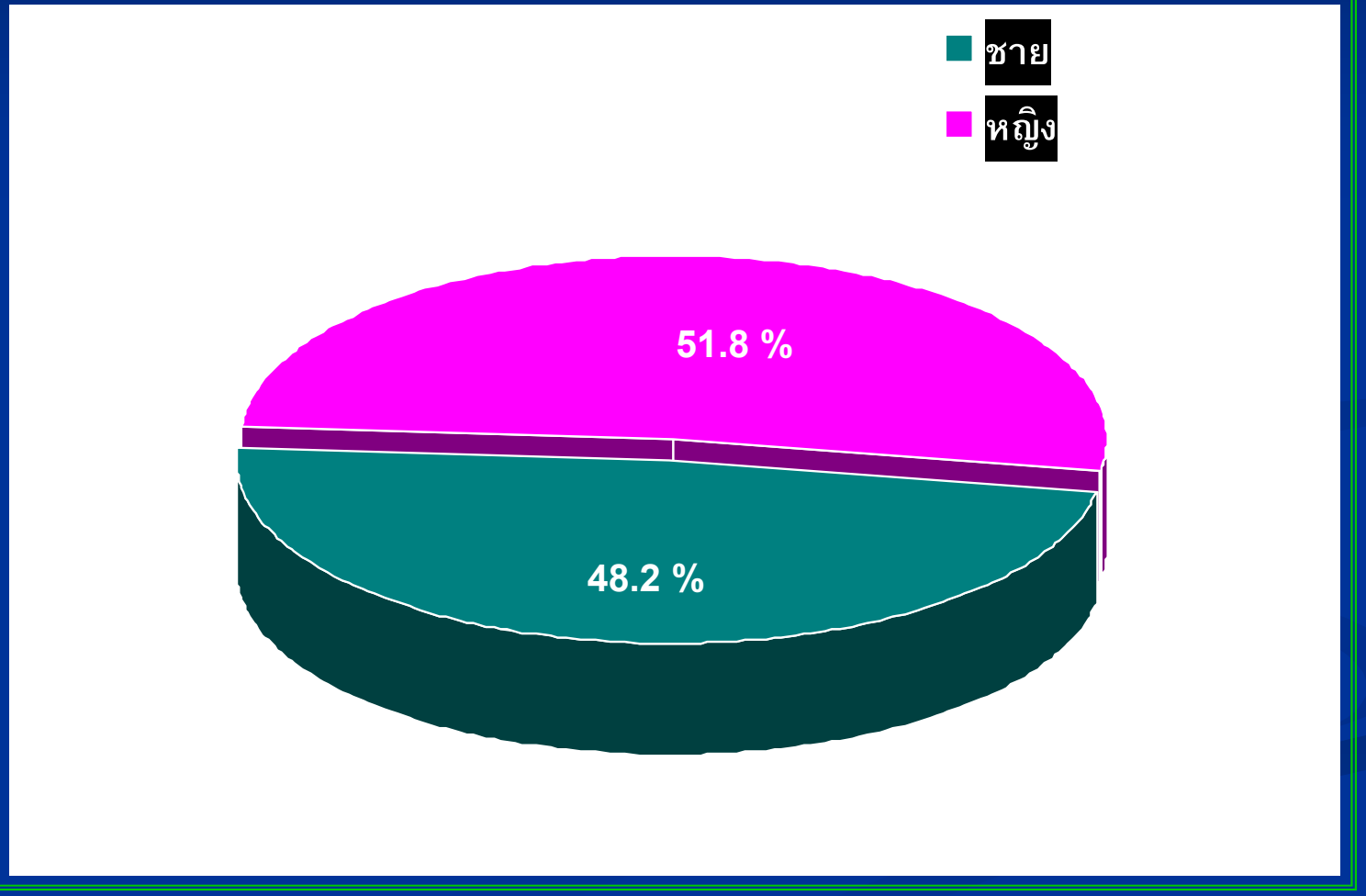

ผลการศึกษา

- ส่วนใหญ่คือร้อยละ 25.9 มีอายุมากกว่า 61 ปี รองลงมาคือ 20-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 22.2 อายุเฉลี่ยคือ 46.6 ปี (SD.=17.9)
- ผู้ป่วยส่วนใหญ่อาศัยอยู่ตำบลแสนสุข คิดเป็นร้อยละ 18.5 รองลงมาคือนานวล คิดเป็นร้อยละ 14.8

ระยะวันนอนเฉลี่ย

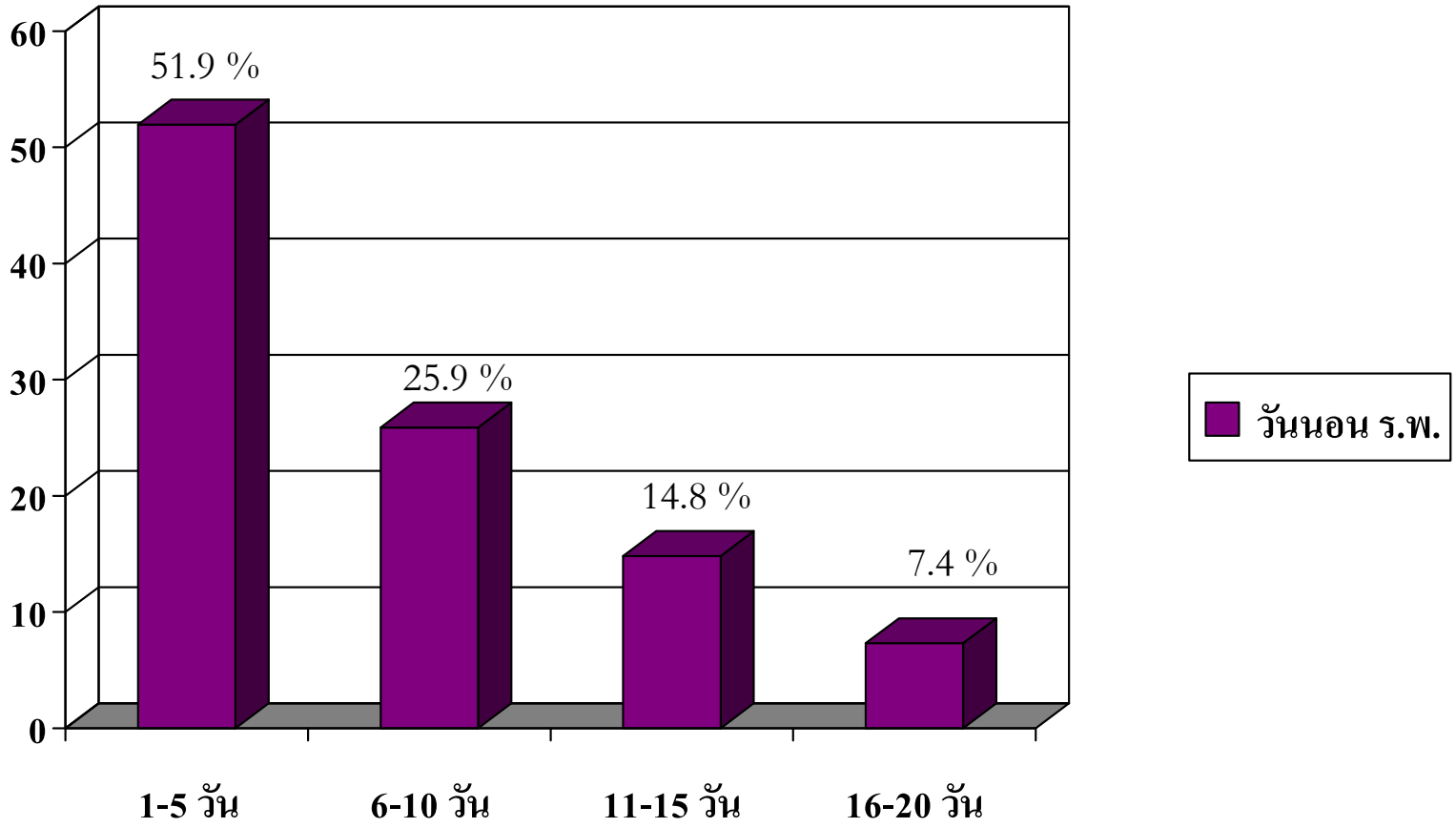

ค่าใช้จ่าย

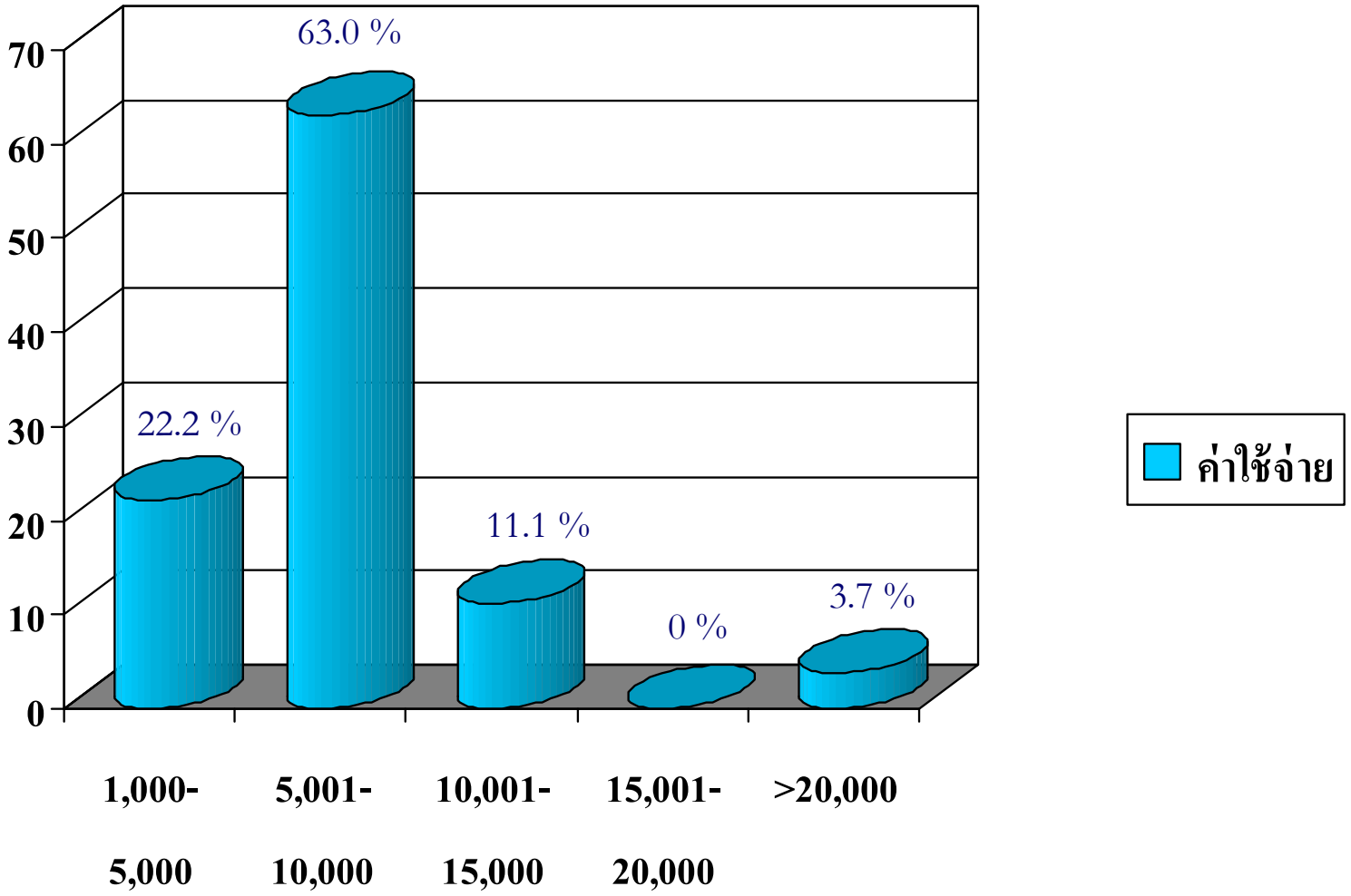
70
60
50
40
30
20
10
0
63.0 %
22.2 %
11.1 %
0 %
3.7 %
1,000-5,000
5,001-10,000
10,001-15,000
15,001-20,000
>20,000
ค่าใช้จ่าย

ผลการศึกษา

- มีผู้ป่วยที่ไปรับการรักษาต่อที่สถานีอนามัยทั้งหมด 22 ราย คิดเป็นร้อยละ 81.5 และได้รับการฉีดยาครบตามแผนการรักษาของแพทย์ทุกราย คิดเป็นร้อยละ 100 แต่อาจได้รับยาช้าหรือเร็วกว่าเวลาที่ฉีดบ้างในบางครั้ง และมีผู้ป่วยจำนวน 25 รายคิดเป็นร้อยละ 92.6 ที่มาตรวจเลือดตามนัดและรับยากินต่อเนื่อง 1-6 เดือน

การอภิปราย

ผลการศึกษา

- ผู้ป่วยเพศหญิงมากกว่าเพศชาย อายุเฉลี่ย 46.6 ปี

การศึกษาของ Suputtamongkol, 1994

- ผู้ป่วยมีความพึงพอที่จะไปรับบริการที่สถานีอนามัยใกล้บ้านคิดเป็นร้อยละ 81.5 ทำให้มีค่าใช้จ่ายลดลงเนื่องจากมีจำนวนวันนอนลดลง และลดความแออัดในโรงพยาบาลได้ คือส่วนใหญ่มีวันนอน 1-5 วัน

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

- 1. สามารถใช้เป็นแนวทางในการดูแลผู้ป่วยที่มีการติดเชื้อเมลิออยโดสิสที่ต้องการ กลับไปรับการรักษาต่อที่สถานพยาบาลใกล้บ้าน
- 2. จากการศึกษาครั้งนี้ แสดงให้เห็นถึงประโยชน์ของการมีเครือข่ายและศักยภาพในการดูแลสุขภาพของประชาชนในพื้นที่ของสถานีอนามัย (รพ.สต.)

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาปัญหา และอุปสรรคในการไปรับการรักษาที่สถานีอนามัยของผู้ป่วยและญาติ
2. ศึกษาความพึงพอใจ ความต้องการ ปัญหา และอุปสรรคในการดูแลผู้ป่วยของเจ้าหน้าที่สถานีอนามัย

ขอบคุณ

- นายแพทย์อดิศร วัฒนวงษ์สิงห์ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลพนมไพร จ.ร้อยเอ็ด
- องค์กรแพทย์
- องค์กรเภสัชกรรม
- เจ้าหน้าที่ห้องปฏิบัติการ
- เจ้าหน้าที่ รพ.สต.ทุกแห่ง
- เจ้าหน้าที่ตึกผู้ป่วยใน ตึกผู้ป่วยนอก ตึกผู้ป่วยฉุกเฉิน
- ผู้ป่วยและญาติ
- ฝ่ายเทคโนโลยีและสารสนเทศ

ความภูมิใจที่ทำงานนี้ได้สำเร็จ

ขอบคุณค่ะ